

Inleiding

Vorige week sprak Japke van Malde over Jezus in het jodendom. Vandaag gaat het over Jezus in de Islam. Onvermijdelijk wordt het een beetje een leerdienst. We moeten ons beperken en zullen vooral ingaan op Jezus in de Koran en Jezus in de Sufi traditie. Daarbij maak ik gebruik van het boek van Tarif Khalidi "Woorden van Jezus in de Moslimtraditie". In de openingsteksten lezen we hoe volgens veel moslims Jezus zelf de komst van Mohammed voorspelt. Ahmad zou duiden op Mohammed. In Johannes duidt Jezus op de Heilige Geest.

Introïtustekst:

Johannes 14:16

Dan zal ik de Vader vragen jullie een andere pleitbezorger te geven, die altijd bij je zal zijn: de Geest van de waarheid.

Soera 61:6:

Isa, de zoon van Marjam zei: "O Israëlieten, ik ben de gezant van God bij jullie om te bevestigen van wat er van de Taura voor mijn tijd al was en om het goede nieuws te verkondigen van een gezant die na mij zal komen en van wie de naam Ahmad zal zijn."

Lezing:

Soera 19:16-36 (vertaling Leemhuis)

"En vermeld ook in het boek Marjam. Toen zij zich van haar familie terugtrok naar een oostelijke plaats en een afscherming tegen hen maakte. Toen zonden Wij Onze geest naar haar en hij deed zich aan haar voor als een goedgevormd mens. Zij zei: "Ik zoek bij de Erbarmer bescherming tegen jou, als jij godvrezend bent". Hij zei: "Maar ik ben de gezant van jouw Heer om jou een reine jongen te schenken". Zij zei: "Hoe zou ik een jongen krijgen, terwijl geen mens mij aangeraakt heeft; en ik ben geen onkuise vrouw". Hij zei: "Zo is het. Jouw Heer heeft gezegd: "Het is voor Mij gemakkelijk. En het is opdat Wij hem tot een teken voor de mensen maken en uit barmhartigheid van Ons. En het is een beslissing die gevallen is". Dus werd zij zwanger van hem en trok zich met hem terug naar een afgelegen plaats. Toen maakte de weeën dat zij naar de stam van de palm ging. Zij zei: "Ach was ik maar eerder gestorven en was ik maar volstrekt in vergetelheid geraakt". Maar hij riep haar van onder haar vandaan: "Wees niet bedroefd, jouw Heer heeft onder jou een beekje geplaatst. En schud de stam van de palm naar je toe, dan zal zij verse dadels op je laten vallen. Eet en drink dan en wees goedsmoeds en als jij iemand van de mensen ziet, zeg dan: "Ik heb aan de Erbarmer de gelofte gedaan mij te onthouden en dus zal ik vandaag met geen mens spreken". Toen kwam zij met hem bij haar mensen, terwijl zij hem droeg. Zij zeiden: "O Marjam, jij hebt echt iets ongehoords begaan. Zuster van Haroen, jouw vader was geen slechte man en jouw moeder was geen onkuise vrouw!" Maar zij wees naar hem. Zij zeiden: "Hoe kunnen wij spreken met iemand die nog een kind in de wieg is?" Hij zei: "Ik ben Gods dienaar; Hij heeft mij het boek gegeven en mij tot profeet gemaakt. En Hij heeft mij gezegend gemaakt waar ik ook ben en Hij heeft mij de salaam en de zakaat opgelegd, zolang ik leef en ook om plichtsgetrouw te zijn jegens mijn moeder en Hij heeft mij niet tot een geweldenaar gemaakt. En vrede zij met mij op de dag dat ik geboren werd, op de dag dat ik sterf en op de dag dat ik weer tot leven word opgewekt". Dat is 'Isa, de zoon van Marjam, het woord van de waarheid waaraan zij twijfelen. God is niet zo, dat Hij zich een kind neemt. Geprezen zij Hij! Wanneer Hij iets beslist dan zegt Hij er slechts tegen: "Wees" en het is. God is mijn Heer en jullie Heer; dient Hem dus. Dit is een juiste weg".

Soera 4:156-158

"en wegens hun ongeloof, hun kwaadsprekerij over Marjam, hun zeggen: "Wij hebben de masieh Isa, de zoon van Marjam, Gods gezant gedood" - Zij hebben hem niet gedood en zij hebben hem niet gekruisigd, maar het werd hun gesuggereerd. Zij die het daarover oneens zijn verkeren in twijfel. Zij hebben er behalve het afgaan op vermoedens geen kennis van; zij hebben hem vast en zeker niet gedood. Echter, God heeft hem tot Zich omhoog gebracht. God is machtig en wijs. Er is niemand van de mensen van het boek die niet voor zijn dood in hem zal geloven en op de opstandingsdag zal hij over hen getuige zijn."

Overweging

De Koran geeft Jezus (Isa) een groot aantal eretitels. Hij is een getuige en een voorbeeld voor de mensen. Hij is het Woord van God en de Geest van God. Hij wordt onder de profeten gerekend, hoewel het woord voor profeet, nabi, maar 1x voorkomt bij Jezus. Wel hij is heel vaak een gezant van God, een rasoel. Maar het meest komt Jezus ter sprake als 'Isa, de zoon van Marjam'. In de bijbel wordt Jezus maar 1x de zoon van Maria genoemd, namelijk bij Marcus. Maar je komt het wel vaak tegen in de Syrische kindheidsverhalen, die in de woestijn populair waren. Mogelijk weerspiegelt de Koran vooral de Jezus die in de woestijn werd vereerd; dat is vooral bij groepen die de orthodoxe leer verwierpen. Jezus is bij deze groepen niet de zoon van God. Ook de Koran verwerpt hartstochtelijk en uitdrukkelijk, dat Jezus de zoon van God is, want God heeft geen kinderen. Ook de joden verwerpen het, want God is Eén. Tegen de drie-eenheid staan heel veel teksten in de Koran. De Koran laat Jezus uitdrukkelijk de drie-eenheid afwijzen. De drie-eenheid staat overigens ook niet in de Bijbel. Dus in die zin heeft de Koran gelijk, al gaat het erom hoe je het uitlegt.

Nu is er helaas veel misverstand ontstaan over Jezus als zoon van God. Het ging om een spiritueel idee. Bij de apostel Paulus worden we door het geloof allemaal zonen van God. Dat is geen biologie, maar spiritualiteit. Maar in de Arabische traditie werd dit (evenals in Griekenland) veel letterlijker begrepen. Dat mag dus niet. In het christendom is 'zoon van' vooral een relatie aanduiding; die relatie wordt in de Islam aangeduid met dienstknecht. Als mens kan je daarom nooit een kind van God zijn zoals in de joodse en christelijke traditie. Je bent altijd een dienstknecht van God. Daarom wordt Jezus in de Koran steeds een 'dienaar van God' genoemd, Abdallah. Als Jezus in de Koran wonderen doet, dan is dat altijd met toestemming van God. Zoals elke profeet verwijst Jezus naar God, want in het geloof draait bij de Islam alles om God.

In de mystieke Islam is Jezus ook een profeet van de liefde. Hij wandelt overal rond, eenvoudig gekleed; een groot voorbeeld om na te volgen. Voor moslims is Mohammed de grootste profeet. Hij wordt de zegel der profeten genoemd. Met een zegel sluit je een brief af. In de sufi traditie wordt Jezus wel de zegel der heiligheid genoemd. Bij hem zie je een inspirerende levenshouding, die ons uitnodigt tot navolging. Hij liep gekleed als een sufi. In het verleden heb ik een paar maal mystieke sessies meegemaakt, met studenten hier in de omgeving en met collega's in India. In de bijeenkomsten met studenten werden we uitdrukkelijk herinnerd aan het voorbeeld van Jezus, in zijn mystieke overgave aan God. In deze mystieke overgave speelt vertrouwen een grote rol, wat er ook in je leven gebeurt. Zo lees ik in 'De woorden van Jezus in de moslimtraditie' het volgende verhaal: *Jezus zond twee metgezellen uit voor een boodschap. Een van hen keerde terug als een versleten waterzak, terwijl de ander bij zijn terugkeer er welgedaan uitzag. Jezus vroeg de eerste man: "Hoe komt het dat je er zo mager en uitgeput uitziet?" De man zei: "Vrees voor God". Vervolgens vroeg hij de tweede man: "En hoe komt het dat jij er zo welgedaan uitziet?" De man antwoordde: "Vertrouwen op God".* Vertrouwen op God is dus meer waard dan vrees voor God.

In de Koran staan twee hoofdstukken, waarin de geboorte van Jezus wordt verteld. Ik heb er één met u gelezen. Jezus wordt door het Woord van God in het leven geroepen. Evenals Adam. Dus

zonder tussenkomst van een engel of een man. De maagdelijke geboorte speelt een grote rol. Maria is in de Koran de belangrijkste vrouw, hooggeprezen omdat zij haar eerbaarheid bewaarde. Een oude overlevering vertelt, dat Mohammed vol triomf Mekka binnenkwam en beval dat alle afgodsbeelden vernietigd moesten worden. Maar toen hij bij het beeld van Maria met haar kind kwam bedekte hij dit beeld met zijn mantel, omdat dit beeld gespaard diende te worden. Een gebaar van eerbied voor Maria en haar kind.

Maar de Koran verwerpt wel, dat Maria de moeder van God zou zijn zoals in de orthodoxe theologie en in de volksvroomheid populair begon te worden. In sura 5:116 lezen we daarom *“En God zei: O 'Isa, zoon van Marjam, heb jij tot de mensen gezegd: “neem mij en mijn moeder tot goden naast God?” Hij zei: “U zij geprezen! Het past mij niet iets te zeggen waartoe ik niet het recht heb”*”. Maria kan je dus wel vereren, vanwege haar eerbaarheid en trouw.

In de Koran worden de meeste wonderen van Jezus niet breed verteld, maar eerder als bekend verondersteld, en vooral aangehaald als teken van zijn profeetschap. Een aardig voorbeeld van de wonderen vinden we in sura 5:110. *“Toen God zei: “O 'Isa, zoon van Marjam, denk aan Mijn genade aan jou en jouw moeder toen ik jou sterkte met de heilige geest, zodat jij in de wieg en als volwassene tot de mensen sprak en toen ik jou het boek onderwees en de wijsheid, de Taura en de Indjil en toen jij met Mijn toestemming uit klei iets als de vorm van een vogel schiep en er toen in blies en het met Mijn toestemming een vogel was en toen jij blindgeborenen en melaatsen met Mijn toestemming genas”*. In traditionele islamitische commentaren wordt dit letterlijk genomen. In sommige moderne commentaren wordt het verhaal van de vogel uit klei spiritueel gelezen: door de geest in stervelingen te ademen doet Jezus hen uitrijzen boven het alledaagse. Overigens kom je het verhaal van Jezus die als kind een kleivogel tot leven brengt ook al tegen in de Syrische kindheidsverhalen.

Een heikel punt is het kruis. Is Jezus echt gestorven aan het kruis of leek dat maar zo. In de tweede eeuw kom je al de gedachte tegen, dat een ander voor Jezus aan het kruis hing. Die stroming heet docetisme. ‘Het leek alsof Jezus aan het kruis hing’. In de Islam is het eigenlijk ondenkbaar, dat God een profeet laat vermoorden. Overigens kent de Koran wel de twijfels hierover. Dat staat ook in de tekst die we gelezen hebben. Maar uiteindelijk zal op de opstandingsdag Jezus zelf zeggen, dat de christenen ongelijk hebben en de moslims juist hebben gesproken. De wederkomst van Jezus behoort dus tot het geloofsgoed van de Islam. N.a.v. sura 4:159 wordt gedacht, dat Jezus zal terugkeren aan het einde der tijden om de Dadjal (de antichrist) te bestrijden en zijn volgelingen tot de ware godsdienst te brengen: de Islam. Jezus speelt vaak een rol in de polemiek tussen moslims en christenen, waarbij moslims natuurlijk altijd gelijk hebben volgens Jezus.

Terwijl in de bijbel Jezus nogal eens omging met zondaars moet je volgens de islam je verre houden van zondaars. Zo lezen we in ‘De woorden van Jezus in de moslim traditie’ dat Jezus zegt: *“O discipelen, zoek de liefde van God door je haat jegens zondaars; zoek dicht bij Hem te zijn door je verre te houden van zondaars.”* Op de vraag van omstanders *“Geest van God, in welk gezelschap kunnen we dan wel verkeren?”* antwoordde Jezus: *“Vertoef in het gezelschap van hem wiens aangezicht je aan God doet denken, wiens woorden je kennis vermeederen en wiens daden je doen verlangen naar het hiernamaals’*. De Jezus in de sufi traditie is voor mij nogal tegenstrijdig: aan de ene kant de spirituele Jezus van liefde en eenvoud, aan de andere kant een scherpe veroordeling van mensen die fout zijn.

Een mooi verhaal om mee af te sluiten: *Een varken kwam langs Jezus. Jezus zei: ‘Ga in vrede’*. Men vroeg hem: *“Geest van God, hoe kunt u nu zoiets zeggen tegen een varken?”* Jezus antwoordde: *“Ik heb er een afkeer van mijn tong aan het kwaad te wennen”*. Tja, dan moet je ook tegen varkens positief praten. Het juiste spreken vraagt oefening.
Amen.

Slottekst:

De Messias, de zoon van Maria, passeerde enkele joden. Zij spraken kwaad van Hem, maar Hij sprak goed van hen. Toen zei men tot Hem: 'Zij spreken kwaad en Gij spreekt goed?' Hij antwoordde: "Elk geeft van wat hij heeft".

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeden.nl
info@ekklesialeden.nl